

Velímský, Tomáš

Jubileum doc. PhDr. Miroslava Richtera, DrSc.

Archaeologia historica. 1992, vol. 17, iss. [1], pp. 463-464

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/140017>

Access Date: 11. 11. 2024

Version: 20241111

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

po dielčích štúdiách predstavil verejnosti v monografii „Stredoveká dedina na Slovensku“ (Bratislava, Obzor 1985). Táto zrelá práca, ktorá vychádza z bohatého materiálu vlastných výskumov a skúseností autora ako aj z výskumov ďalších bádateľov, priniesla prvú syntézu o bádanií stredovekej dediny na Slovensku, jej vývoji, príčinách zanikania a mnohých ďalších otázkach. Vyplnila tak výrazne citeľnú medzeru v slovenskej historiografii o stredovekej dedine.

A. Habovštiak našťastie nepovažuje svoju činnosť touto prácou za ukončenú, ale venuje sa s rovnakým zaujatím aj naďalej ako terénnym výskumom, tak aj ich teoretickému spracovaniu, ako sme sa mohli presvedčiť aj na poslednej konferencii stredovekej archeológie v Děčine 1991.

Preto mu pri príležitosti jeho životného jubilea prajeme z celého srdca veľa zdravia, šťastia a osobnej spokojnosti, ako aj veľa ďalších pracovných úspechov, ktorými môže pri svojich širokých skúsenostiach v budúcnosti ešte podstatne obohatiť naše poznanie. Ad multos annos!

TATIANA ŠTEFANOVIČOVÁ

Jubileum doc. PhDr. Miroslava Richtera, DrSc.

Dne 29. 5. 1992 se dožívá šedesátky doc. dr. Miroslav Richter, osobnosť stojící u zrodu české archeologie středověku a ovlivňující po čtyři desítky let velmi výrazně vývoj tohoto oboru.

Rodák z Děčína-Starého Města prožil svá středoškolská léta v Hradci Králové, kam se jeho rodiče vrátili z českého pohraničí po tragických událostech podzimu 1938. Musel se však vyrovnat i s první vážnou životní zkouškou, kterou byl útok zákeřné obrny. Po absolvování hradeckého gymnázia byl v roce 1952 přijat ke studiu na filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, kde prošel nejen semináři prof. J. Filipa a prof. J. Eisnera, ale vzhledem ke svému hlubokému zájmu o problematiku středověku také historickým seminářem F. Grause. Studium ukončil sice v roce 1957, ale od roku 1953 vedl tehdy zcela ojedinělý výzkum zaniklého středověkého sídliště na Hradištku u Davle, nejprve jako pracovník Městského muzea v Praze (zde se setkal s B. Soudským, již tehdy vynikající po-

stavou české prehistorie), od roku 1955 pak jako spolupracovník oddělení středověku Archeologického ústavu. Tady se jeho vedoucím a učitelem stal I. Borkovský.

Výzkum na Hradištku, ukončený po řadě sezón v roce 1964 a završený teprve publikací monografie v roce 1982 (bibliografie prací M. Richtera je součástí připomenutí jeho jubilea v Archeologických rozhledech), předurčil hlavní směr zájmu mladého badatele, který se stal průkopníkem archeologického studia problematiky středověkých měst. Nejprve však bylo třeba konstituovat samotné základy nově vznikajícího oboru, vytyčit jeho teoretické cíle, vypracovat potřebnou metodiku a alespoň základní chronologické schéma pro nálezy středověké hmotné kultury, zejména keramiky, které by umožnilo alespoň rámcové datování nálezových souborů. Ve středověkém oddělení se tehdy sešel M. Richter se svým vrstevníkem Z. Smetánkou. Od prvních diskusí, zejména na pracovních setkáních archeologů v Liblicích, přes sérii studií, napsaných M. Richterem samostatně (o nejstarší polévané keramice, o gotických klíčích s kosočtverečnou hlavicí, o středověkých vážkách), nebo společně se Z. Smetánkou (problematika nejstarší červeně malované keramiky a především základní příspěvky k metodice studia středověké keramiky) se vlně ní až k vydání korpusu české středověké keramiky datované mincemi v roce 1976, který M. Richter zpracoval s P. Radoměským. Všechny zmíněné práce M. Richtera pozná čtenář podle nezaměnitelného rukopisu. Charakterizuje ho stručnost až lapi-

dárnost sdělení, úsporná, ale maximálně přesná a výstižná formulace problému, věcné a střízlivé zdůvodnění autorova názoru, které ústí téměř vždy ve formulaci nových otázek, na něž je třeba hledat odpověď.

To samozřejmě platí také o pracích, které M. Richter věnoval městské problematice. Nezapře se přitom jeho historické školení, umocněné dobrou znalostí různých forem přístupu ke studiu vzniku středověkých měst v Evropě a širokým přehledem po literatuře. Archeologický výzkum i jeho zpracování vycházejí vždy ze zřetelně vymezeného cíle, jímž je odpověď na základní historické otázky. Archeologickému přístupu přitom nezůstává autor nic dlužen ani v terénní praxi (výzkum v Sezimově Ústí byl pro celou generaci studentů archeologie v tomto směru vynikající školou), ani úrovni zpracování. Je třeba zdůraznit, že výzkumy přitom vycházejí vždy z potřeby záchrany archeologických pramenů na ohrožených lokalitách. Je pravdou, že mimo výzkum Hradištku u Davle, jehož zpracování a publikace jsou dílem trvalé hodnoty, kterým M. Richter vlastně za celý obor prokázal a obhájil dnes již neodiskutovatelné místo archeologie středověku v rámci medievistických vědních disciplín, byly výsledky dalších výzkumů publikovány spíše jen formou předběžných zpráv. I tyto předběžné studie otevírají nové a dosud neřešené okruhy otázek a představují základní vklad pro studium celé problematiky (Hradec Králové, Tisová-Staré Mýto, Žďár nad Sázavou, Sezimovo Ústí). Připočteme-li k tomu výsledky aktivity na dalších lokalitách (Starý Plzenec, Jaroměř, zaniklé prospektorské sídliště u Klínce, výzkum ostrovského kláštera, Oškobrhl) a především celou řadu programových studií, věnovaných problematice městských počátků v Čechách, v nichž se odráží velmi názorně pokrok, dosažený při jejím řešení v průběhu zhruba tří desítek let, dostáváme se k bilanci více než úctyhodné.

Stalo se u nás bohužel dost obecně rozšířeným zvykem posuzovat tu část minulosti, která je ještě živá, vždy výhradně současnými měřítky a optikou, rozeznávající jen barvu černou nebo bílou. Uzlové body dějinných zvrátů se tak mnohdy stávají jen příležitostmi k inverzi obou barev či záměně znamének plus a minus. Osobnost M. Richtera se však takovému schematizovanému hodnocení zcela zákonitě vzpírá. Po třicet let působil v Archeologickém ústavu v Praze v různých funkcích, právě na něm ležela v posledním dvacetiletí před listopadem 1989 největší tíha zodpovědnosti za osudy ústavu i české archeologie vůbec. V podmínkách velmi obtížných usiloval vždy o konstruktivní řešení problémů, o zajištění alespoň základních podmínek k vědecké práci pro všechny, za něž odpovídal. Stálo to obrovské vypětí a sebezapření, na jejichž konci si může M. Richter jistě položit otázku, mělo-li to všechno vlastně vůbec smysl, byly-li výsledky úměrné oné klopotné námaze. Chtěl bych ho ujistit, že ano. Ostatně iluze o tom, že někdy existovaly nebo existují doby, kdy se věci potřebné, užitečné a prospěšné prosazují lehce a snadno, bez úporného překonávání stále nových překážek, zůstávají opravdu jen iluzemi.

Co popřát Miroslavu Richterovi do dalších let? Aby ho neopustila jeho dosavadní vitalita, houževnatost, schopnost znovu a znovu měřit síly s těmi nejnáročnějšími úkoly. Aby co nejdříve spatřily světlo světa práce o Hradci Králové a o Starém Mýtě. Také širší veřejnost by si zasloužila čtivou a přehlednou informaci o výsledcích archeologického studia českých měst. V komisi pro dějiny středověkých měst při Historickém ústavu ČSAV, již doc. Richter předsedá, se rodí v rozsáhlém autorském kolektivu Repertorium českých a moravských měst doby přemyslovské a na obzoru se rýsuje perspektiva díla ještě náročnějšího — Atlasu českých a moravských měst.

Ad multos annos!

TOMÁŠ VELÍMSKÝ